Zbiór Orzeczeń

WYROK TRYBUNAŁU (pierwsza izba)

z dnia 4 marca 2020 r.*

Odesłanie prejudycjalne – Przestrzeń wolności, bezpieczeństwa i sprawiedliwości – Współpraca wymiarów sprawiedliwości w sprawach karnych – Decyzja ramowa 2005/214/WSiSW – Uznawanie i wykonanie kar o charakterze pieniężnym nałożonych na osoby prawne – Niepełna transpozycja decyzji ramowej – Obowiązek wykładni zgodnej prawa krajowego – Zakres

W sprawie C-183/18

mającej za przedmiot wniosek o wydanie, na podstawie art. 267 TFUE, orzeczenia w trybie prejudycjalnym, złożony przez Sąd Rejonowy Gdańsk-Południe w Gdańsku (Polska) postanowieniem z dnia 26 lutego 2018 r., które wpłynęło do Trybunału w dniu 9 marca 2018 r., w postępowaniu:

Centraal Justitieel Incassobureau, Ministerie van Veiligheid en Justitie (CJIB)

przeciwko

Bankowi BGŻ BNP Paribas S.A.,

przy udziale:

Prokuratury Rejonowej Gdańsk-Śródmieście w Gdańsku,

TRYBUNAŁ (pierwsza izba),

w składzie: J.-C. Bonichot, prezes izby, M. Safjan, L. Bay Larsen, C. Toader (sprawozdawczyni) i N. Jääskinen, sędziowie,

rzecznik generalny: P. Pikamäe,

sekretarz: A. Calot Escobar,

uwzględniając pisemny etap postępowania,

rozważywszy uwagi, które przedstawili:

– w imieniu Banku BGŻ BNP Paribas – M. Konieczny i M. Cymmerman, radcowie prawni,

– w imieniu rządu polskiego – B. Majczyna, w charakterze pełnomocnika,

– w imieniu rządu węgierskiego – M.Z. Fehér, G. Koós i R.D. Gesztelyi, w charakterze pełnomocników,

* Język postępowania: polski.

– w imieniu rządu niderlandzkiego – M.K. Bulterman i P. Huurnink, w charakterze pełnomocników,

– w imieniu Komisji Europejskiej – R. Troosters i M. Owsiany-Hornung, w charakterze pełnomocników,

po zapoznaniu się z opinią rzecznika generalnego na posiedzeniu w dniu 12 listopada 2019 r.,

wydaje następujący

Wyrok

1 Wniosek o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym dotyczy wykładni art. 1 lit. a), art. 9 ust. 3, art. 20 ust. 1 i art. 20 ust. 2 lit. b) decyzji ramowej Rady 2005/214/WSiSW z dnia 24 lutego 2005 r. w sprawie stosowania zasady wzajemnego uznawania do kar o charakterze pieniężnym (Dz.U. 2005, L 76, s. 16), zmienionej decyzją ramową Rady 2009/299/WSiSW z dnia 26 lutego 2009 r. (Dz.U. 2009, L 81, s. 24) (zwanej dalej „decyzją ramową").

2 Wniosek ten został złożony w ramach postępowania wszczętego przez Centraal Justitieel Incassobureau, Ministerie van Veiligheid en Justitie (CJIB) [centralne sądowe biuro windykacji wierzytelności na rzecz organów wymiaru sprawiedliwości przy ministerstwie bezpieczeństwa i sprawiedliwości, CJIB, Niderlandy] w przedmiocie uznania i wykonania kary o charakterze pieniężnym nałożonej przez Adm. Verwerking Flitsgegevens CJIB HA Leeuwarde (organ przetwarzający dane uzyskane z radarów do pomiarów prędkości CJIB HA w Leeuwarden, Niderlandy) na gdański (Polska) oddział Banku BGŻ BNP Paribas S.A. z siedzibą w Warszawie (Polska).

Ramy prawne

Prawo Unii

Decyzja ramowa

3 Motywy 1, 2 i 4 decyzji ramowej mają następujące brzmienie:

„(1) Rada Europejska na posiedzeniu w Tampere [Finlandia] w dniach 15 i 16 października 1999 r. zatwierdziła zasadę wzajemnego uznawania, która powinna stanowić podstawę współpracy sądowej w Unii [Europejskiej], zarówno w sprawach cywilnych, jak i karnych.

(2) Zasada wzajemnego uznawania powinna mieć zastosowanie do kar o charakterze pieniężnym, wymierzonych przez organy sądowe lub administracyjne, w celu ułatwienia egzekwowania takich kar w państwie członkowskim innym niż państwo, w którym wymierzono kary.

[…]

(4) Niniejsza decyzja ramowa powinna obejmować także kary o charakterze pieniężnym wymierzane w związku z naruszeniem przepisów ruchu drogowego".

4 Artykuł 1 wspomnianej decyzji ramowej, zatytułowany „Definicje”, stanowi w lit. a):

„Do celów niniejszej decyzji ramowej:

a) »orzeczenie« oznacza prawomocne orzeczenie nakazujące osobie fizycznej lub prawnej uiszczenie kary o charakterze pieniężnym […]”.

5 Artykuł 4 wspomnianej decyzji ramowej, zatytułowany „Przekazywanie orzeczeń i włączenie organu centralnego”, stanowi w ust. 1:

„Orzeczenie, wraz z zaświadczeniem przewidzianym w niniejszym artykule, może zostać przekazane właściwym organom państwa członkowskiego, w którym osoba fizyczna lub prawna, przeciwko której wydano orzeczenie, posiada mienie lub uzyskuje dochody, zwykle zamieszkuje lub, w przypadku osoby prawnej, posiada zarejestrowaną siedzibę”.

6 Artykuł 5 wspomnianej decyzji ramowej, zatytułowany „Zakres”, stanowi w ust. 1:

„Następujące przestępstwa i wykroczenia, jeśli są karalne w państwie wydającym oraz zdefiniowane w sposób określony w prawie państwa wydającego, stanowią, bez konieczności weryfikacji ich karalności w obu państwach, podstawę uznania i wykonania orzeczenia, zgodnie z postanowieniami niniejszej decyzji ramowej:

– […]

– naruszenie przepisów ruchu drogowego, w tym łamanie przepisów dotyczących czasu prowadzenia pojazdu i okresów odpoczynku oraz przepisów dotyczących towarów niebezpiecznych,

[…]”.

7 Artykuł 6 decyzji ramowej, zatytułowany „Uznawanie i wykonywanie orzeczeń”, ma następujące brzmienie:

„Właściwe organy w państwie wykonującym uznają orzeczenie, które zostało przekazane zgodnie z art. 4, z pominięciem dalszych formalności i niezwłocznie podejmują wszelkie niezbędne środki w celu jego wykonania, o ile właściwy organ nie zdecyduje o powołaniu się na podstawy odmowy uznania lub wykonania przewidziane w art. 7”.

8 Zgodnie z zatytułowanym „Prawo regulujące wykonanie” art. 9 ust. 1 i 3 decyzji ramowej:

„1. Bez uszczerbku dla ust. 3 niniejszego artykułu i art. 10 wykonanie orzeczenia podlega prawu państwa wykonującego w taki sam sposób, jak egzekwowanie kar o charakterze pieniężnym wymierzonych przez państwo wykonujące. O postępowaniu egzekucyjnym [wykonawczym] i podejmowanych w związku z nim środkach, łącznie z przyczynami jego umorzenia, decydują wyłącznie organy państwa wykonującego.

[…]

3. Kara o charakterze pieniężnym nałożona na osobę prawną podlega egzekucji [wykonaniu], nawet jeżeli państwo wykonujące nie uznaje zasady odpowiedzialności karnej osób prawnych”.

9 Zgodnie z brzmieniem art. 20 decyzji ramowej, zatytułowanego „Wykonanie”:

„1. Państwa członkowskie podejmują niezbędne środki w celu zapewnienia zgodności z przepisami niniejszej decyzji ramowej do dnia 22 marca 2007 r.

2. Każde państwo członkowskie może ograniczyć stosowanie niniejszej decyzji ramowej przez okres nieprzekraczający 5 lat od daty jej wejścia w życie:

[…]

b) w odniesieniu do osób prawnych, do orzeczeń odnoszących się do działań, w przypadku których europejski akt prawny przewiduje stosowanie zasady odpowiedzialności osób prawnych".

Dyrektywa 2015/413

10 Motywy 1 i 2 dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2015/413 z dnia 11 marca 2015 r. w sprawie ułatwień w zakresie transgranicznej wymiany informacji dotyczących przestępstw lub wykroczeń przeciwko bezpieczeństwu ruchu drogowego (Dz.U. 2015, L 68, s. 9) stanowią:

„(1) Poprawa bezpieczeństwa ruchu drogowego jest głównym celem polityki transportowej Unii. Unia prowadzi politykę mającą na celu poprawę bezpieczeństwa ruchu drogowego, przyjmując za cel zmniejszenie liczby ofiar śmiertelnych, liczby rannych oraz strat materialnych. Istotnym elementem tej polityki jest spójne egzekwowanie kar za popełniane w Unii przestępstwa i wykroczenia w ruchu drogowym poważnie zagrażające bezpieczeństwu ruchu drogowego.

(2) […] Celem niniejszej dyrektywy jest zapewnienie […] skuteczności dochodzeń dotyczących przestępstw lub wykroczeń przeciwko bezpieczeństwu ruchu drogowego".

11 Artykuł 2 wspomnianej dyrektywy, zatytułowany „Zakres stosowania", stanowi, że ma ona zastosowanie w szczególności do przekroczenia dopuszczalnej prędkości.

12 Artykuł 4 wspomnianej dyrektywy, zatytułowany „Procedura wymiany informacji pomiędzy państwami członkowskimi", stanowi w ust. 3 akapit trzeci:

„Państwo członkowskie popełnienia przestępstwa lub wykroczenia wykorzystuje, zgodnie z niniejszą dyrektywą, uzyskane dane w celu ustalenia, kto ponosi odpowiedzialność za przestępstwa lub wykroczenia związane z bezpieczeństwem ruchu drogowego wymienione w art. 2 niniejszej dyrektywy".

Prawo polskie

Kodeks postępowania karnego

13 Rozdziały 66a i 66b Kodeksu postępowania karnego (zwanego dalej „KPK") transponują przepisy decyzji ramowej do polskiego porządku prawnego.

14 Artykuł 611ff, należący do rozdziału 66b KPK, zatytułowanego „Wystąpienie państwa członkowskiego Unii Europejskiej o wykonanie [prawomocnego] orzeczenia o karach o charakterze pieniężnym", stanowi

„§ 1. W razie wystąpienia państwa członkowskiego Unii Europejskiej, zwanego w niniejszym rozdziale »państwem wydania orzeczenia«, o wykonanie prawomocnego orzeczenia o karach o charakterze pieniężnym, orzeczenie to podlega wykonaniu przez sąd rejonowy, w okręgu którego sprawca posiada

mienie lub osiąga dochody, albo ma stałe lub czasowe miejsce pobytu. W rozumieniu przepisów niniejszego rozdziału »karą o charakterze pieniężnym« jest obowiązek uiszczenia przez sprawcę określonych w orzeczeniu:

1) kwoty pieniężnej jako kary za popełnione przestępstwo;

[…]

§ 6. Jeżeli przepisy niniejszego rozdziału nie stanowią inaczej, przy wykonywaniu orzeczeń, o których mowa w § 1, stosuje się przepisy prawa polskiego. […]”.

15 Artykuł 611fg KPK stanowi:

„Można odmówić wykonania orzeczenia, o którym mowa w art. 611ff § 1, jeżeli:

1) czyn, w związku z którym wydano to orzeczenie, nie stanowi przestępstwa według prawa polskiego, chyba że zgodnie z prawem państwa wydania orzeczenia jest to przestępstwo wymienione w art. 607w lub zgodnie z prawem państwa wydania orzeczenia jest to przestępstwo:

[…]
c) przeciwko bezpieczeństwu w komunikacji

[…]”.

16 Artykuł 611fh KPK stanowi:

„§ 1. Sąd rozpoznaje sprawę wykonania orzeczenia o karach o charakterze pieniężnym na posiedzeniu, w którym ma prawo wziąć udział prokurator, sprawca, jeżeli przebywa na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, i jego obrońca, jeżeli się na nie stawi. Jeżeli sprawca, który nie przebywa na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, nie posiada obrońcy, prezes sądu właściwego do rozpoznania sprawy może mu wyznaczyć obrońcę z urzędu.

§ 2. Na postanowienie sądu w przedmiocie wykonania orzeczenia o karach o charakterze pieniężnym przysługuje zażalenie.

§ 3. Prawomocne orzeczenie o karach o charakterze pieniężnym wraz z dołączonym zaświadczeniem, o którym mowa w art. 611ff § 2, stanowi tytuł egzekucyjny i podlega wykonaniu w Rzeczypospolitej Polskiej po wydaniu postanowienia o jego wykonaniu.

§ 4. Jeżeli informacje przekazane przez państwo wydania orzeczenia nie są wystarczające do podjęcia decyzji w przedmiocie wykonania orzeczenia o karach o charakterze pieniężnym, sąd wzywa właściwy sąd lub inny organ państwa wydania orzeczenia do ich uzupełnienia we wskazanym terminie.

§ 5. W razie niedotrzymania terminu, o którym mowa w § 4, postanowienie w przedmiocie wykonania orzeczenia wydaje się w oparciu o informacje przekazane wcześniej”.

Ustawa o odpowiedzialności podmiotów zbiorowych za czyny zabronione pod groźbą kary

17 Ustawa z dnia 28 października 2002 r. o odpowiedzialności podmiotów zbiorowych za czyny zabronione pod groźbą kary (Dz.U. nr 197, poz. 1661), w brzmieniu mającym zastosowanie do sporu będącego przedmiotem postępowania głównego, stanowi w art. 2:

„1. Podmiotem zbiorowym […] jest osoba prawna lub jednostka organizacyjna nieposiadająca osobowości prawnej, której przepisy szczególne przyznają zdolność prawną, z wyjątkiem Skarbu Państwa, jednostek samorządu terytorialnego i ich związków.

2. Podmiotem zbiorowym w rozumieniu ustawy jest również spółka handlowa z udziałem Skarbu Państwa, jednostki samorządu terytorialnego lub związku takich jednostek, spółka kapitałowa w organizacji, podmiot w stanie likwidacji oraz przedsiębiorca niebędący osobą fizyczną, a także zagraniczna jednostka organizacyjna".

18 Zgodnie z brzmieniem art. 22 tej ustawy:

„Do postępowania w sprawie odpowiedzialności podmiotów zbiorowych za czyny zabronione pod groźbą kary stosuje się odpowiednio przepisy Kodeksu postępowania karnego, o ile przepisy niniejszej ustawy nie stanowią inaczej. […]".

Kodeks postępowania w sprawach o wykroczenia

19 Ustawa – Kodeks postępowania w sprawach o wykroczenia stanowi w art. 116b § 1:

„Do wystąpienia do państwa członkowskiego Unii Europejskiej o wykonanie grzywny, środków karnych w postaci nawiązki lub obowiązku naprawienia szkody lub orzeczenia zasądzającego koszty postępowania oraz do wykonania orzeczenia sądu lub innego organu państwa członkowskiego Unii Europejskiej o karach o charakterze pieniężnym stosuje się odpowiednio przepisy rozdziałów 66a i 66b [KPK]".

Kodeks wykroczeń

20 Artykuł 92a, należący do rozdziału XI Kodeksu wykroczeń, zatytułowanego „Wykroczenia przeciwko bezpieczeństwu i porządkowi w komunikacji", stanowi:

„Kto, prowadząc pojazd, nie stosuje się do ograniczenia prędkości określonego ustawą lub znakiem drogowym, podlega karze grzywny".

Kodeks cywilny

21 Zgodnie z brzmieniem art. 33 Kodeksu cywilnego osobami prawnymi są Skarb Państwa i jednostki organizacyjne, którym przepisy szczególne przyznają osobowość prawną.

Kodeks postępowania cywilnego

22 Artykuł 64 ust. 1 Kodeksu postępowania cywilnego stanowi, że każda osoba fizyczna i prawna ma zdolność występowania w procesie jako strona (zdolność sądowa). Zdolność sądową mają także jednostki organizacyjne niebędące osobami prawnymi, którym ustawa przyznaje zdolność prawną.

Ustawa o swobodzie działalności gospodarczej

23 Artykuł 5 [pkt 4] ustawy o swobodzie działalności gospodarczej z dnia 2 lipca 2004 r. (Dz.U. nr 173, poz. 1807) definiuje „oddział" jako wyodrębnioną i samodzielną organizacyjnie część działalności gospodarczej, wykonywaną przez przedsiębiorcę poza siedzibą przedsiębiorcy lub głównym miejscem wykonywania działalności.

Postępowanie główne i pytania prejudycjalne

24 W dniu 9 lipca 2017 r. CJIB zwrócił się do Sądu Rejonowego Gdańsk-Południe w Gdańsku (Polska) z wnioskiem o uznanie i wykonanie decyzji z dnia 25 listopada 2016 r. (zwanej dalej „decyzją z dnia 25 listopada 2016 r.") nakładającej na Bank BGŻ BNP Paribas S.A. w Gdańsku (zwany dalej „Bankiem BGŻ BNP Paribas Gdańsk"), będący oddziałem Banku BGŻ BNP Paribas z siedzibą w Warszawie, karę pieniężną w wysokości 36 EUR.

25 Czyn zagrożony karą został popełniony w Utrechcie (Niderlandy) w dniu 13 listopada 2016 r. i polegał na przekroczeniu dozwolonej prędkości o 6 km/h przez kierowcę pojazdu zarejestrowanego jako należący do Banku BGŻ BNP Paribas Gdańsk.

26 Z zaświadczenia załączonego przez CJIB do decyzji z dnia 25 listopada 2016 r. wynika, że Bank BGŻ BNP Paribas Gdańsk nie został przesłuchany w ramach postępowania, które doprowadziło do wydania przedmiotowej decyzji, został poinformowany o przysługującym mu prawie do zakwestionowania zasadności przedstawionych mu zarzutów, lecz we wskazanym terminie nie złożył środka odwoławczego. Z postanowienia odsyłającego wynika, że w związku z tym decyzja z dnia 25 listopada 2016 r. uprawomocniła się w dniu 6 stycznia 2017 r. i że zgodnie z prawem niderlandzkim wykonanie kary, którą nakłada owa decyzja, ulegnie przedawnieniu w dniu 6 stycznia 2022 r.

27 Sąd odsyłający przeprowadził posiedzenie w celu zbadania wniosku CJIB, o którym mowa w pkt 24 niniejszego wyroku, na które strony postępowania głównego nie stawiły się, jak również nie złożyły oświadczeń.

28 Sąd ten podnosi, że w związku z odesłaniem do rozdziału 66b KPK na mocy art. 116b ust. 1 kodeksu postępowania w sprawach o wykroczenia, rozdział ów, dokonujący transpozycji do prawa polskiego przepisów decyzji ramowej, ma zastosowanie zarówno do wykonywania orzeczeń wydanych w sprawach o przestępstwa, jak i do wykonywania orzeczeń wydanych w sprawach o wykroczenia.

29 Niemniej jednak wspomniany sąd uważa, że transpozycja decyzji ramowej do prawa polskiego jest niepełna, ponieważ w prawie polskim nie został ustanowiony obowiązek, ciążący na państwie wykonującym na mocy art. 9 ust. 3 tej decyzji, dotyczący wykonywania kar o charakterze pieniężnym nałożonych na osobę prawną, nawet jeśli państwo to nie uznaje zasady odpowiedzialności karnej osób prawnych.

30 Zdaniem sądu odsyłającego art. 611ff KPK odwołuje się do pojęcia „sprawcy" czynu zagrożonego karą, jak również do jego „stałego lub czasowego miejsca pobytu". O ile na gruncie języka potocznego pojęcie „sprawcy" mogłoby być interpretowane szeroko, w sposób obejmujący zarówno osoby fizyczne, jak i osoby prawne, o tyle wykładnia systemowa tego pojęcia, dokonywana w świetle systematyki KPK oraz brak jakiegokolwiek odniesienia do zarejestrowanej siedziby prowadzą, zdaniem rzeczonego sądu, do wniosku, że pojęcie „sprawcy" w rozumieniu art. 611ff KPK obejmuje wyłącznie osoby fizyczne.

31 W związku z tym art. 611ff i nast. KPK nie przewidują w opinii sądu odsyłającego możliwości wykonania orzeczenia nakładającego karę o charakterze pieniężnym na osobę prawną.

32 Zdaniem sądu odsyłającego taka możliwość nie jest również przewidziana w ustawie o odpowiedzialności podmiotów zbiorowych za czyny zabronione pod groźbą kary, ponieważ ustawa ta nie znajduje zastosowania do wykroczeń popełnionych przez podmioty zbiorowe, jako że jej zakres stosowania jest ograniczony do przestępstw oraz przestępstw skarbowych.

33 Niepełna transpozycja decyzji ramowej do polskiego porządku prawnego oznacza zatem, w przekonaniu sądu odsyłającego, brak istnienia przepisów dotyczących możliwości uznania i wykonania kar o charakterze pieniężnym nałożonych na osoby prawne, czego konsekwencją są systematyczne odmowy uznawania i wykonywania orzeczeń nakładających takie kary przez sądy polskie.

34 Sąd odsyłający zauważa, że z orzecznictwa Trybunału, a w szczególności z wyroku z dnia 29 czerwca 2017 r., Popławski (C-579/15, EU:C:2017:503) wynika, że nawet jeśli decyzje ramowe nie wywierają skutku bezpośredniego, na organach krajowych, a w szczególności na sądach krajowych, ciąży – w kontekście rozstrzygania zawisłych przed nimi sporów – obowiązek dokonywania wykładni prawa krajowego zgodnie z przepisami decyzji ramowych, służący zapewnieniu pełnej skuteczności prawa Unii. Zasada wykładni zgodnej prawa krajowego nie może jednak służyć jako podstawa dla dokonywania wykładni prawa krajowego contra legem.

35 Tymczasem sąd odsyłający podnosi, że szeroka wykładnia pojęcia „sprawcy", obejmująca osoby prawne, mająca na celu zapewnienie zgodności prawa polskiego z decyzją ramową, sprowadzałaby się do dokonania wykładni contra legem.

36 W konsekwencji w pytaniu pierwszym sąd ten zastanawia się nad konsekwencjami, jakie należy wywieść ze stwierdzenia niezgodności prawa polskiego z decyzją ramową, a w szczególności, czy w takim przypadku jest on zobowiązany do odstąpienia od stosowania przepisu krajowego, w sytuacji gdy przepis ten nie może zostać poddany wykładni zgodnej, czy też do zastąpienia go, w braku innych przepisów prawa krajowego, które mogłyby zostać poddane takiej wykładni zgodnej, przepisem zawartym w tejże decyzji ramowej.

37 W pytaniu drugim sąd odsyłający zastanawia się również nad pojęciem „osoby prawnej". W tym względzie podnosi on, że zgodnie z prawem polskim oddział osoby prawnej jest wpisywany do Krajowego Rejestru Sądowego, nie ma jednak własnej siedziby. Pomimo swojej niezależności organizacyjnej oddział nie ma podmiotowości prawnej odrębnej od spółki dominującej ani zdolności sądowej. Tymczasem w prawie niderlandzkim zakres pojęcia „osoby prawnej" wydaje się obejmować również jednostki organizacyjne osoby prawnej.

38 W tym kontekście sąd odsyłający zastanawia się, czy pojęcie „osoby prawnej" w rozumieniu art. 1 lit. a) i art. 9 ust. 3 decyzji ramowej należy rozumieć jako autonomiczne pojęcie prawa Unii, czy też należy je interpretować zgodnie z prawem państwa wydającego, względnie też zgodnie z prawem państwa wykonującego.

39 Zdaniem sądu odsyłającego pojęcie to należy interpretować w sposób zgodny z prawem państwa wydającego, ponieważ to państwo nakłada karę o charakterze pieniężnym zgodnie z obowiązującymi w tym właśnie państwie przepisami prawnymi.

40 W tych okolicznościach Sąd Rejonowy Gdańsk-Południe w Gdańsku postanowił zawiesić postępowanie i zwrócić się do Trybunału z następującymi pytaniami prejudycjalnymi:

„1) Czy przepisy [art.] l lit. a), art. 9 ust. 3, art. 20 ust. 1 i art. 20 ust. 2 lit. b) decyzji ramowej […] należy interpretować w ten sposób, że przekazane do wykonania orzeczenie, którym nałożono karę o charakterze pieniężnym na osobę prawną, powinno zostać wykonane w państwie wykonującym, pomimo że przepisy krajowe implementujące tę decyzję ramową nie przewidują możliwości wykonania orzeczenia nakładającego taką karę na osobę prawną?

2) W przypadku pozytywnej [twierdzącej] odpowiedzi na pytanie pierwsze, czy pojęcie »osoba prawna« użyte w przepisach art. 1 lit. a) i art. 9 ust. 3 decyzji ramowej […] należy wykładać zgodnie z:
   a) przepisami prawa państwa wydającego [art. 1 lit. c) decyzji ramowej],
   b) przepisami prawa państwa wykonującego [art. 1 lit. d) decyzji ramowej], lub
   c) jako pojęcie autonomiczne prawa Unii,

   i czy w konsekwencji obejmuje ono również oddział osoby prawnej, pomimo iż oddział osoby prawnej nie posiada osobowości prawnej w państwie wykonującym?".

W przedmiocie pytań prejudycjalnych

W przedmiocie pytania drugiego

41 Poprzez pytanie drugie, które należy rozpatrzyć w pierwszej kolejności, sąd odsyłający dąży w istocie do ustalenia, czy pojęcie „osoby prawnej", występujące w szczególności w art. 1 lit. a) i w art. 9 ust. 3 decyzji ramowej, należy interpretować w świetle prawa państwa wydającego orzeczenie nakładające karę o charakterze pieniężnym, czy też w świetle prawa państwa wykonującego, względnie czy stanowi ono autonomiczne pojęcie prawa Unii.

42 W tym względzie należy stwierdzić, że o ile decyzja ramowa nie definiuje pojęcia „osoby prawnej", o tyle jej przepisy odwołują się do niego wielokrotnie, w szczególności zaś brzmienie jej art. 1 lit. a) i art. 9 ust. 3, o których wykładnię wystąpił sąd odsyłający.

43 W braku takiej definicji dla potrzeb wykładni wspomnianego pojęcia należy odwołać się do ogólnej systematyki i celu decyzji ramowej.

44 Co się tyczy ogólnej systematyki decyzji ramowej, jej art. 5 wymienia przestępstwa i wykroczenia, w odniesieniu od których orzeczenia są uznawane i wykonywane bez konieczności weryfikacji ich karalności w obydwu państwach, i precyzuje, że owe przestępstwa i wykroczenia są zdefiniowane w sposób określony w prawie państwa wydającego. Jak zauważył również rzecznik generalny w pkt 66 i 67 opinii, z artykułu tego wynika, że prawo państwa wydającego reguluje kwestie odpowiedzialności karnej, w szczególności zaś określa karę i podmiot, na który owa kara zostaje nałożona.

45 Wykonanie orzeczenia nakładającego karę o charakterze pieniężnym podlega natomiast, zgodnie z art. 9 decyzji ramowej, prawu państwa wykonującego, co oznacza, po pierwsze, że organy tego państwa są, jako jedyne, właściwe do podjęcia decyzji w sprawie sposobu wykonania i określenia wszystkich związanych z tym środków, w tym przyczyn odstąpienia od wykonania, a po drugie, że kara o charakterze pieniężnym nałożona na osobę prawną podlega wykonaniu, nawet jeśli państwo wykonujące nie uznaje zasady odpowiedzialności karnej osób prawnych.

46 Wynika z tego, że zgodnie z ogólną systematyką decyzji ramowej pojęcie „osoby prawnej" należy interpretować w sposób zgodny z prawem państwa wydającego orzeczenie nakładające karę o charakterze pieniężnym.

47 Wniosek ten znajduje potwierdzenie w celach wspomnianego rozporządzenia.

48 W tym kontekście należy przypomnieć, co wynika w szczególności z jej art. 1 i 6, a także z motywów 1 i 2, że celem decyzji ramowej jest ustanowienie skutecznego mechanizmu transgranicznego uznawania i wykonywania orzeczeń wymierzających ostatecznie osobie fizycznej lub prawnej karę o charakterze pieniężnym w związku z popełnieniem jednego z przestępstw, względnie wykroczeń, wymienionych

w art. 5 tej decyzji [wyroki: z dnia 14 listopada 2013 r., Baláž, C-60/12, EU:C:2013:733, pkt 27; z dnia 5 grudnia 2019 r., Centraal Justitieel Incassobureau (uznawanie i wykonywanie kar o charakterze pieniężnym), C-671/18, EU:C:2019:1054, pkt 29].

49 Jak bowiem zauważył również rzecznik generalny w pkt 68 opinii, decyzja ramowa ma na celu, nie dokonując harmonizacji ustawodawstw państw członkowskich dotyczących prawa karnego, zapewnienie wykonywania kar o charakterze pieniężnym w tych państwach dzięki zasadzie wzajemnego uznawania.

50 Z uwagi na okoliczność, że zasada wzajemnego uznawania, która leży u podstaw systematyki decyzji ramowej, oznacza – stosownie do art. 6 tej decyzji – iż państwa członkowskie są co do zasady zobowiązane uznać orzeczenie nakładające karę o charakterze pieniężnym, które zostało przekazane zgodnie z art. 4 decyzji ramowej, z pominięciem dalszych formalności, oraz podjąć niezwłocznie wszelkie niezbędne środki w celu jego wykonania, a podstawy odmowy uznania lub wykonania takiego orzeczenia powinny podlegać wykładni ścisłej [wyroki: z dnia 14 listopada 2013 r., Baláž, C-60/12, EU:C:2013:733, pkt 29; z dnia 5 grudnia 2019 r., Centraal Justitieel Incassobureau (uznawanie i wykonywanie kar o charakterze pieniężnym), C-671/18, EU:C:2019:1054, point 31].

51 W badanej sprawie z postanowienia odsyłającego wynika, że kara, o której wykonanie wnosi CJIB, została formalnie nałożona na Bank BGŻ BNP Paribas Gdańsk, będący oddziałem Banku BGŻ BNP Paribas z siedzibą w Warszawie, który to oddział, zgodnie z prawem polskim, nie posiada osobowości prawnej ani zdolności sądowej. Zdaniem sądu odsyłającego okoliczność ta może w praktyce prowadzić do niemożności wykonania na podstawie decyzji ramowej kary o charakterze pieniężnym na wniosek właściwego organu innego państwa członkowskiego.

52 Należy jednak zauważyć, że – co wynika z postanowienia odsyłającego – w prawie polskim oddział jest pozbawiony osobowości prawnej odrębnej od spółki, do której należy. W tych okolicznościach, z zastrzeżeniem weryfikacji, jakich powinien dokonać sąd odsyłający, wydaje się, że działania Banku BGŻ BNP Paribas Gdańsk można przypisać Bankowi BGŻ BNP Paribas, a karę można uznać za zastosowaną wobec tego ostatniego. Wydaje się zatem, że wykonanie kary może zostać wszczęte, zgodnie z prawem wykonującego państwa członkowskiego, wobec Banku BGŻ BNP Paribas.

53 W konsekwencji, jeżeli oddział i spółka, do której oddział należy, stanowiłyby jeden podmiot prawny prawa polskiego, doręczenie orzeczenia nakładającego karę o charakterze pieniężnym na ów oddział można by postrzegać jako doręczenie na rzecz spółki, która posiada zdolność sądową, w tym na etapie wykonywania owego orzeczenia.

54 Ponadto należy zauważyć bardziej ogólnie, że przepisy dyrektywy 2015/413, mające zastosowanie w przypadku przestępstw lub wykroczeń przeciwko bezpieczeństwu ruchu drogowego, a w szczególności w przypadku przekroczenia dopuszczalnej prędkości, przewidują, że państwa członkowskie powinny ułatwiać, w duchu lojalnej współpracy, transgraniczną wymianę informacji dotyczących tych przestępstw lub wykroczeń w celu ułatwienia egzekwowania kar, jeżeli rzeczone przestępstwa lub wykroczenia zostały popełnione w państwie członkowskim innym niż państwo, w którym dany pojazd został zarejestrowany i w ten sposób przyczyniać się do osiągnięcia celu, do którego dąży owa dyrektywa, którym jest zapewnienie wysokiego poziomu ochrony wszystkich uczestników ruchu drogowego w Unii.

55 W tym celu transgraniczna wymiana informacji oznacza, jak zauważył również rzecznik generalny w pkt 73 opinii, że dane dostarczone przez państwo członkowskie, w którym pojazd jest zarejestrowany, w tym wypadku państwo wykonujące, pozwalają na zidentyfikowanie nie tylko podmiotu, na rzecz którego pojazd jest zarejestrowany, lecz również osoby, która na mocy prawa krajowego ponosi odpowiedzialność za naruszenie przepisów ruchu drogowego, co ma na celu ułatwienie wykonywania ewentualnych kar o charakterze pieniężnym.

56 W świetle całokształtu powyższych rozważań na pytanie drugie należy odpowiedzieć, że pojęcie „osoby prawnej" występujące w szczególności w art. 1 lit. a) i art. 9 ust. 3 decyzji ramowej należy interpretować w świetle prawa państwa wydania orzeczenia nakładającego karę o charakterze pieniężnym.

W przedmiocie pytania pierwszego

57 Poprzez pytanie pierwsze sąd odsyłający dąży w istocie do ustalenia, czy decyzję ramową należy interpretować w ten sposób, że nakłada ona na sąd państwa członkowskiego obowiązek odstąpienia od stosowania przepisu prawa krajowego niezgodnego z art. 9 ust. 3 rzeczonej decyzji ramowej.

58 Jak wynika z przepisów decyzji ramowej, w szczególności z jej art. 1 lit. a) i art. 9 ust. 3, kara o charakterze pieniężnym w rozumieniu tej decyzji ramowej, nałożona na osobę prawną, powinna być wykonana przez państwo wykonujące. Decyzja ramowa, której wiążący charakter został podkreślony w orzecznictwie (zob. podobnie wyrok z dnia 16 czerwca 2005 r., Pupino, C-105/03, EU:C:2005:386, pkt 33, 34) nakłada zatem na państwa członkowskie obowiązek wykonania takiej kary o charakterze pieniężnym, niezależnie od tego, czy uregulowaniom prawa krajowego jest znana zasada odpowiedzialności karnej osób prawnych.

59 W tym kontekście sąd odsyłający zastanawia się, czy na mocy zasady pierwszeństwa prawa Unii jest on zobowiązany odstąpić od stosowania przepisu prawa krajowego, jeżeli przepis ten nie może być przedmiotem wykładni zgodnej, czy też, w braku innych, zgodnych z prawem Unii, przepisów prawa krajowego, do zastąpienia go przepisami samej decyzji ramowej.

60 W tym względzie należy przypomnieć, że – jak wynika z orzecznictwa Trybunału – w celu zapewnienia skuteczności wszystkich przepisów prawa Unii zasada pierwszeństwa wymaga w szczególności dokonywania przez sądy krajowe takiej wykładni ich prawa krajowego, która w możliwie największym zakresie byłaby zgodna z prawem Unii (wyrok z dnia 24 czerwca 2019 r., Popławski, C-573/17, EU:C:2019:530, pkt 57).

61 W razie niemożności dokonania wykładni uregulowania krajowego w sposób zgodny z wymogami określonymi w prawie Unii każdy sąd krajowy, orzekający w ramach swoich kompetencji jako organ państwa członkowskiego, jest zobowiązany odstąpić od stosowania wszelkiego przepisu prawa krajowego sprzecznego z bezpośrednio skutecznym przepisem prawa Unii w ramach toczącego się przed tym sądem sporu (zob. podobnie wyrok z dnia 24 czerwca 2019 r., Popławski, C-573/17, EU:C:2019:530, pkt 58, 61 i przytoczone tam orzecznictwo).

62 Natomiast w ramach sporu objętego prawem Unii nie można powoływać się na przepis prawa Unii niewywierający skutku bezpośredniego, jako taki, w celu wyłączenia stosowania sprzecznego z nim przepisu prawa krajowego (wyrok z dnia 24 czerwca 2019 r., Popławski, C-573/17, EU:C:2019:530, pkt 62).

63 Trybunał orzekł zatem, że o ile ciążący na sądzie krajowym obowiązek odstąpienia od stosowania przepisu prawa krajowego sprzecznego z przepisem prawa Unii wynika z przyznanego temu ostatniemu przepisowi pierwszeństwa, o tyle jednak obowiązek ten jest uzależniony od bezpośredniej skuteczności wspomnianego przepisu w sporze zawisłym przed tym sądem. Sąd krajowy nie jest zatem zobowiązany odstąpić – jedynie na podstawie prawa Unii – od stosowania przepisu prawa krajowego sprzecznego z przepisem prawa Unii, jeżeli ten ostatni przepis nie wywiera skutku bezpośredniego (wyrok z dnia 24 czerwca 2019 r., Popławski, C-573/17, EU:C:2019:530, pkt 68).

64 Analizowana decyzja ramowa została przyjęta na podstawie dawnego trzeciego filaru Unii, a dokładniej na podstawie art. 31 ust. 1 lit. a) traktatu UE i art. 34 ust. 2 lit. b) traktatu UE. W zakresie, w jakim decyzja ramowa nie została uchylona, unieważniona ani zmieniona po wejściu w życie traktatu z Lizbony, z art. 9 załączonego do traktatów Protokołu (nr 36) w sprawie postanowień przejściowych

wynika, że jej skutki zostają utrzymane jako podlegające traktatowi UE i tym samym nie wywiera ona skutku bezpośredniego (zob. analogicznie wyrok z dnia 24 czerwca 2019 r., Popławski, C-573/17, EU:C:2019:530, pkt 69, 70).

65 Z orzecznictwa Trybunału wynika również, że o ile decyzje ramowe nie mogą wywoływać skutków bezpośrednich, o tyle jednak ich wiążący charakter powoduje powstanie po stronie organów krajowych obowiązku dokonywania zgodnej z prawem Unii wykładni prawa krajowego i to od dnia upływu terminu na dokonanie transpozycji tych decyzji ramowych (wyrok z dnia 24 czerwca 2019 r., Popławski, C-573/17, EU:C:2019:530, pkt 72 i przytoczone tam orzecznictwo).

66 Stosując prawo krajowe, organy te są więc zobowiązane dokonywać jego wykładni, w największym możliwym stopniu, w świetle brzmienia i celu decyzji ramowej, uwzględniając wszystkie przepisy prawa krajowego i stosując uznane w porządku krajowym metody wykładni, tak by zapewnić pełną skuteczność danej decyzji ramowej i dokonać rozstrzygnięcia zgodnego z realizowanymi przez nią celami (zob. podobnie wyrok z dnia 24 czerwca 2019 r., Popławski, C-573/17, EU:C:2019:530, pkt 73, 77 i przytoczone tam orzecznictwo).

67 Należy jednak przypomnieć, że zasada wykładni zgodnej prawa krajowego ma pewne granice dotyczące, po pierwsze, braku możliwości ustalenia lub zaostrzenia, na podstawie decyzji ramowej i niezależnie od ustawy wprowadzającej ją w życie, odpowiedzialności karnej osób, które popełniły wykroczenie lub przestępstwo (zob. podobnie wyroki: z dnia 8 listopada 2016 r., Ognyanov, C-554/14, EU:C:2016:835, pkt 63, 64; a także z dnia 29 czerwca 2017 r., Popławski, C-579/15, EU:C:2017:503, pkt 32), a po drugie, niemożliwości dokonywania wykładni prawa krajowego contra legem (wyrok z dnia 29 czerwca 2017 r., Popławski, C-579/15, EU:C:2017:503, pkt 33 i przytoczone tam orzecznictwo).

68 W tym kontekście należy przypomnieć, że Trybunał orzekł już, iż sąd krajowy nie może skutecznie utrzymywać, jakoby nie mógł dokonać wykładni przepisu krajowego w sposób zgodny z prawem Unii jedynie ze względu na to, że do tej pory przepis ten niezmiennie interpretowano w sposób niezgodny z prawem Unii lub był on stosowany w taki sposób przez właściwe organy krajowe (wyrok z dnia 24 czerwca 2019 r., Popławski, C-573/17, EU:C:2019:530, pkt 79 i przytoczone tam orzecznictwo). Uwagi te obowiązują tym bardziej w odniesieniu do stanowiska zajmowanego przez doktrynę.

69 W badanej sprawie należy zauważyć, w pierwszej kolejności, że o ile sąd odsyłający wskazuje, iż niemożność interpretowania prawa polskiego w sposób zgodny z celami decyzji ramowej wynika również z orzecznictwa krajowego, w tym z orzecznictwa sądów drugiej instancji, oraz ze stanowiska części doktryny, o tyle sąd ten nie może oprzeć się wyłącznie na tych elementach, by uznać, że nie jest w stanie dokonać wykładni tego prawa w sposób zgodny z prawem Unii.

70 W drugiej kolejności należy stwierdzić, że w przeciwieństwie do tego, co sugerowały rząd polski i Komisja Europejska, sąd odsyłający jest zdania, iż dokonanie wykładni prawa polskiego zgodnej z decyzją ramową sprowadzałoby się do dokonania wykładni contra legem tego prawa. Zdaniem rzeczonego sądu pojęcie „sprawcy" użyte w art. 611ff § 1 KPK nie może być interpretowany szeroko, tak by obejmował również osoby prawne. Ponadto żaden inny przepis krajowy, w tym w szczególności ustawy o odpowiedzialności podmiotów zbiorowych za czyny zabronione pod groźbą kary, niemającej zastosowania do wykroczeń, nie pozwala na zapewnienie zgodności prawa polskiego z decyzją ramową.

71 W tym kontekście należy przypomnieć, że w odniesieniu do wykładni przepisów krajowych Trybunał jest co do zasady zobowiązany oprzeć się na stwierdzeniach wynikających z postanowienia odsyłającego. Zgodnie bowiem z utrwalonym orzecznictwem Trybunał nie jest właściwy do dokonywania wykładni prawa krajowego państwa członkowskiego (wyrok z dnia 10 stycznia 2019 r., ET, C-97/18, EU:C:2019:7, pkt 24 i przytoczone tam orzecznictwo).

72 A zatem jedynie do sądu odsyłającego należy ocena, czy prawo polskie może być interpretowane w sposób umożliwiający przystąpienie do wykonania kar o charakterze pieniężnym, nałożonych na osobę prawną, zgodnie z wymogami sformułowanymi w art. 9 ust. 3 decyzji ramowej.

73 Trybunał, mający udzielić w ramach odesłania prejudycjalnego użytecznej odpowiedzi, jest jednakże właściwy do udzielenia wskazówek na podstawie akt sprawy rozpatrywanej w postępowaniu głównym, a także uwag, które zostały mu przedstawione ustnie i na piśmie, by umożliwić sądowi krajowemu wydanie rozstrzygnięcia w sprawie (wyrok z dnia 29 czerwca 2017 r., Popławski, C-579/15, EU:C:2017:503, pkt 40 i przytoczone tam orzecznictwo).

74 W badanej sprawie należy zauważyć, że zgodnie z uwagami rządu polskiego i Komisji przepisy rozdziału 66b KPK stanowią odpowiednią podstawę prawną dla celów uznawania i wykonywania orzeczeń nakładających kary o charakterze pieniężnym na osoby prawne ze względu na popełnienie wykroczenia, ponieważ nic nie stoi na przeszkodzie dokonaniu szerokiej wykładni pojęcia „sprawcy". W szczególności rząd polski uważa, że brak odniesienia do zarejestrowanej siedziby w przepisach tego rozdziału nie stanowi przeszkody uniemożliwiającej dokonanie takiej wykładni. W tym względzie podnosi on, że art. 611ff § 1 KPK ustanawia właściwość do wykonania kary o charakterze pieniężnym również na rzecz sądu, w którego okręgu „sprawca" posiada mienie lub osiąga dochody, które to kryterium znajduje w pełni zastosowanie do osób prawnych.

75 Podobnie jak rząd polski i Komisja, rzecznik generalny wskazał w pkt 54 opinii, że aby dokonać wykładni pojęcia „sprawcy" w rozumieniu przepisów kodeksu postępowania karnego w kontekście wykonywania kar o charakterze pieniężnym, nie należy odwoływać się do wspomnianego pojęcia w rozumieniu prawa karnego materialnego; wspomniane pojęcie może być interpretowane w ten sposób, że odnosi się do jednostki, na którą została nałożona prawomocna kara o charakterze pieniężnym, niezależnie od tego, czy chodzi o osobę prawną, czy o osobę fizyczną.

76 Ponadto z akt sprawy, którymi dysponuje Trybunał, wynika, że różne polskie sądy rozstrzygały już pozytywnie w przedmiocie wniosków o wykonanie kar o charakterze pieniężnym nałożonych z tytułu wykroczeń w ruchu drogowym w Niderlandach na osoby prawne.

77 Do sądu odsyłającego należy zatem zbadanie, czy przy uwzględnieniu powyższych rozważań taka wykładnia pojęcia „sprawcy" jest możliwa w kontekście rozdziału 66b KPK.

78 Należy wreszcie zauważyć, że taka wykładnia nie prowadziłaby do ewentualnego zaostrzenia odpowiedzialności osób prawnych, ponieważ zakres tej odpowiedzialności jest określony przez prawo państwa wydającego.

79 W świetle całości powyższych rozważań na pytanie pierwsze należy odpowiedzieć, iż decyzję ramową należy interpretować w ten sposób, że nie nakłada ona na sąd państwa członkowskiego obowiązku odstąpienia od stosowania przepisu prawa krajowego niezgodnego z art. 9 ust. 3 decyzji ramowej, ponieważ przepis ten nie wywiera skutku bezpośredniego. Sąd odsyłający jest jednak zobowiązany do dokonywania, w największym możliwym stopniu, wykładni zgodnej prawa krajowego, tak by zapewnić osiągnięcie rezultatu zgodnego z celem realizowanym przez ową decyzję ramową.

W przedmiocie kosztów

80 Dla stron w postępowaniu głównym niniejsze postępowanie ma charakter incydentalny, dotyczy bowiem kwestii podniesionej przed sądem odsyłającym, do niego zatem należy rozstrzygnięcie o kosztach. Koszty poniesione w związku z przedstawieniem uwag Trybunałowi, inne niż koszty stron w postępowaniu głównym, nie podlegają zwrotowi.

Z powyższych względów Trybunał (pierwsza izba) orzeka, co następuje:

1) **Pojęcie „osoby prawnej” występujące w szczególności w art. 1 lit. a) i art. 9 ust. 3 decyzji ramowej Rady 2005/214/WSiSW z dnia 24 lutego 2005 r. w sprawie stosowania zasady wzajemnego uznawania do kar o charakterze pieniężnym, zmienionej decyzją ramową Rady 2009/299/WSiSW z dnia 26 lutego 2009 r., należy interpretować w świetle prawa państwa wydania orzeczenia nakładającego karę o charakterze pieniężnym.**

2) **Decyzję ramową 2005/214, zmienioną decyzją ramową 2009/299, należy interpretować w ten sposób, że nie nakłada ona na sąd państwa członkowskiego obowiązku odstąpienia od stosowania przepisu prawa krajowego niezgodnego z art. 9 ust. 3 decyzji ramowej 2005/214, zmienionej decyzją ramową 2009/299, ponieważ przepis ten nie wywiera skutku bezpośredniego. Sąd odsyłający jest jednak zobowiązany do dokonywania, w największym możliwym stopniu, wykładni zgodnej prawa krajowego, tak by zapewnić osiągnięcie rezultatu zgodnego z celem realizowanym przez decyzję ramową 2005/214, zmienioną decyzją ramową 2009/299.**

Bonichot Safjan Bay Larsen

Toader Jääskinen

Wyrok ogłoszono na posiedzeniu jawnym w Luksemburgu w dniu 4 marca 2020 r.

Sekretarz
A. Calot Escobar

Prezes pierwszej izby
J.-C. Bonichot